

Sta. M. la M. Crón., p. 80); des de contextos com aquests es degué desenrotllar l'acc. eivissenca «*alimare*: carícia» (PzCabrero), cf. gironí *festes* 'manyagues'. Mentre que en el domini rossellonès el mot pren el sentit d'«escarafalls» (cites de Saisset i Casaponce en *AlcM*): «podeu pensar si abans d'entrar dins l'arç en féu d'armanacs i d'*alimares*: la sotana, arromangada; ara un peu, ara un braç, ara em piquí, ara m'esqueixi, bé en tragué de sospirs ---», Cayrol [PJCerdà, *Cont. Cerd.*, 76]; 'grans demostracions de favor' en un poeta del S. xv (*DAG*).

La variant *alimàries* és moderna, des del S. xvi o xvii (cita de Bruniquer, supra; Comas, *Libre de Coses Asseny.*, en *DBal.*; 1590, *DAG*; pseudo-Boades i avui especial dels bisbats de Girona (cites de Begur i de Girbal en *AlcM* i *DAG*) i d'Elna (Saisset, Casaponce): «*alimari* s. m. grand feu allumé sur les tours, pendant la nuit, pour annoncer l'ennemi» (Jampey, *Lliris* --- *Canigó*, s. v.), i es deu a la contaminació del sinònim *lluminària* (veg. una cita del més contaminat *ilumaria* cast., S. xv, en el *DCEC*). En llengua castellana *alimara* solament es coneix d'algun text escrit a l'Aragó (inv. de 1403, *BHisp.* LVII, 448) o València (Covarrubias): no es pot dir que hagi estat mai un mot castellà. Per a l'ètimon àrab, veg. Dozy, *Gloss.*, 141; *Suppl.* I, 37b. No passen de confusions personals les variants *allimàries* i *animares* (*AlcM*).

ALIMENT, pres del ll. *alimentum* id., derivat de *alère* 'alimentar' □ 1.ª doc.: S. XIII.

Com a terme jurídic en els *Costums* de Tortosa: «transacció no pot ésser feyta d'*aliments* sens auctoritat de Judges, ço és a saber, d'*aliments* esdevenidors, car dels passats ben se pot fer» (II, 5). Més tard apareix, en sentit metafòric, en Bernat Metge, etc.; OPou amb caràcter de terme biològic: «qualsevol part vivent té menester *aliment*: la vida se pren de les artèries, lo *aliment*, de les venes» (*TbPu.*, p. 274).

DERIV.: *Alimentar* [S. xv, *AlcM*]; encara no ha penetrat ben a fons en l'estil popular, cf. la pintoresca corrupció *aliamantar*: «aquells canalets *aliaméntan* ses salines», que he sentit a Formentera (1963) (confusió de gent rústica amb *elements* i *aliamant* de *aliar*); *alimentador*, *alimentadora*. En lloc de l'acastellanat *alimentici*, la llengua popular genuïna ha creat *alimentós* [1868, *SLitCosta*] que el *DAG* registrava en el Llobregat i *AlcM* a tots els àmbits del Princ. i el Conflent; *alimentari* [Lab. 1839]; *alimentiista* (id.).

Alible, ll. *alibilis*; *alibilitat* [1868, *LitCosta*]. Molt rar en català ha estat l'ús de la forma presa del ll. *alimus* 'alimentador, que vivifica': «cert l'*alma* vera <Maria> / yo <Salomó> la previu, / per ella fiu, / Déu inspirant, / yo profetant, / los bells dictats: / càntichs cantats», JRoig (*Spill*, 11242); més tard només en la frase *alma mater* aplicada a una universitat. *Alumne* [-no, 1839, Lab.], pres del ll. *alūmnus* 'cria, nodrissó' (originàriament participi passiu arcaic de *alère* 'alimentar': < *alūmnēs, format en itàlic amb la mateixa desinència indoeuropea que els participis grecs en -μενος); *alumnessa*; *alumnat* [*AlcM*, 1968]

imitat del mot *alumnado* que es va crear a Amèrica i que en els anys de 1940 encara no s'usava a Espanya.

Del ll. *coalere* 'enganxar-se, adherir-se' s'han derivat els cultismes recents *coalició* (d'on *coalitzar-se*) i *coalescent*, terme de física, d'on *coalescència*, del qual Ed. Fontserè reclamava a Fabra, ja c. 1925, l'admissió en el *DOrt*.

Alienació, *alineal*, V. *linia Alió* (Alt Camp) no ve de cap nom romà sinó de l'àr. *al-ʿuyūn* 'les fonts' (cf. *Massalió* < *Manzal al-ʿuyūn* 'hostal de les fonts') *Aliquanta*, V. *altre Aliquer*, V. *DCEC* I, 134b50: en realitat sembla que el que porta Cavanilles és *aliquier* (II, 331), que ens mostra la procedència ultrapienaisca; cf. alt-arag. *aliquera* a Echo 'arbut bosquetà que fa el fruitet dit *alicas*' (1964), bearn. *aligardous* (Aspa), 'gerds de muntanya', encreuat amb *jourdous* = cat. *jordons* (Lespy) *Aliquetes*, V. *alicates Aliquota*, V. *altre Alirets*, V. *alarit*

ALIS, ('pa o pasta sense llevat, àzim', mot germà de l'oc. ant. *alis* id. i del fr. ant. *alis* 'atapeït, compacte (pasta del pa)', d'origen incert, probablement del ll. ALLISUS 'trecat, capolat', que en la baixa època ja apareix amb el sentit de 'àzim', segurament perquè el fet de no esponjar el llevat obliga a masegar-lo més quan el fenyen. □ 1.ª doc.: fi S. xiv.

Segons el *DAG*. la dita «pa *alis* fa mal ventrell» es troba en Turmeda [1398], mentre que *AlcM* atribueix aquesta frase al *Flos de Medicina* del S. xv (Bibl. Univ.); potser hi ha atribució errada en l'un o en l'altre, però com que la frase té aire de proverbi també és possible que aparegui en tots dos; altrament el *DAG*. dóna també «set dies mangeràs lo pa *alis*» d'un altre text no precisat del S. xiv. En tot cas *AlcM* en cita tres o 4 exs. en textos del S. xv i primers del xvi. N'hi ha d'altres d'aquell temps: «com fa lo prevere que pren la hostia de pa *alis*» en la *Quaresma* de 1413, de St. Vicent Ferrer (229.110); < Jesús, a la seva església > «l'archa o tora / --- / manna soberga / --- / los sacrificis, / *aliso*s pans / --- / les cerimònies / e querimònies, / ja malastruges / --- / les deseçhà / e rebujà», JRoig (*Spill*, 13585) o sigui que ho deixà per a la religió judaica; «pa *alis* o sens llevadura: panis azimus», OPou (*TbPu.*, p. 218). Avui segueix usant-se poc o molt en totes tres regions cabdals de la llengua, i si els balears tenen la impressió errònia que no és un mot del Principat, és només perquè rarament s'usa allà aquesta mena de pa que tant es consumeix a Mallorca (els qui hem passat setmanes a la pagesia mallorquina, massa hem viscut aqueixa diferència); també civ. *alis* «àzim» (PzCabrero).

Més rar, allà i pertot, és aplicar-ho a la pasta, paper amb el qual en el *BDLC* es registra *pasta alia* a Esporles (IV, 293), amb una pèrdua de la -z intervocàlica que tot bastant d'extensió en els parlars de l'illa, i sobretot en mots que tenen una líquida (*rahoa*, *roella*, també, més pagesívolment, *acuar*, à < *ase*, etc.); d'ací de vegades s'extreu un masculí analògic